

Ældrelev og aldringsforskning gennem 40 år

Siden 1981 har VELUX FONDEN støttet forskningsprojekter med fokus på at gøre det sene liv til et aktivt liv.

Mens Dansk Gerontologisk Selskab i år kan fejre 75 års jubilæum har VELUX FONDEN 40 års jubilæum. De to jubilæer markerer begge en prioritering af ældre menneskers levede liv. Siden Villum Kann Rasmussen etablerede VELUX FONDEN i 1981, har alder og aldring nemlig været en rød tråd i bevillingerne. Man ønskede at støtte aktive ældre, så de kunne opfylde en livsdrøm efter et langt arbejdsliv.

Ligesom gerontologien var og er fondens bestyrelse optaget af, hvad det betyder at have levet et langt liv. Hvad sker der med ens fysiske og mentale evner sent i livet? Og kunne man ikke også bidrage med noget som ældre?

Samtidig blev fonden etableret i kølvandet på ungdoms- og studenteroprøret, der affødte et stort fokus på ungdommen og dens vilkår. Villum Kann Rasmussen ønskede derimod at støtte en gruppe, som gennem hele deres liv havde bidraget til samfundet, og som ikke nød den samme bevågenhed.

Både gerontologien og støtte til 'aktive ældre' er derfor to af fondens prioriterede områder. Gennem årene har fonden bevilget mere end 400 mio. kr. til over 240 aldringsforskningsprojekter.

Selvom gerontologien var et etableret felt i gennem mange år, var VELUX FONDEN en af de første fonde med fokus på aldringsforskning, og først de seneste 15 år har andre almennyttige og erhvervsdrivende fonde også engageret sig i feltet. Samtidig har den demografiske udfordring ved den aldrende befolkning fået større bevågenhed. Det har medvirket til udviklin-

gen af et solidt og bredt gerontologisk forskningsmiljø, hvilket fx tydeligt ses på Dansk Gerontologisk Selskabs årlige konference i Middelfart, hvor vores bevillingsmodtagere plejer at bidrage og hvor vi også selv ynder at deltage.

Andre forskningsfelter og discipliner end den lægefaglige er kommet til, hvilket præger både Dansk Gerontologisk Selskab og vores bevillinger. Derudover lever gerontologien i dag også som klinisk disciplin inden for fx psykologien, sygeplejen, fysioterapien og ergoterapien. Og så ser vi endnu flere projekter, hvor forskere fra samfundsfag og humaniora arbejder tæt sammen med sundhedsforskere og klinikere for at løse spørgsmål om livskvalitet og velvære i alderdommen.

I det følgende vil vi kort opridsede udviklingen i den epidemiologiske forskning og rehabiliteringsforskningen i Danmark, da disse områder særligt har og har haft fondens interesse. Vi håber her at vise, hvordan disse dele af det danske gerontologiske felt har udviklet sig og tydeliggøre enkelte af de aktører, der i fondens perspektiv har været væsentlige for denne udvikling.

Hvorfor ældes vi så forskelligt?

I Danmark er der en lang tradition for epidemiologisk forskning. De første befolkningsundersøgelser blev igangsat i 1964 i Glostrup med etablering af 1914-kohorten. Siden 1970'erne har analyser af den såkaldt 'naturlige aldring' været et væsentligt emne for undersøgelserne. Det var i mange år Marianne Schroll, der var ansvarlig for området, og hun blev i 1991 landets

første professor i geriatri. I 2009 modtog hun en hædersgave fra VELUX FONDEN i anledningen af 100 året for Villum Kann Rasmussens fødsel.

Også Det Danske Tvillingeregister ved Kaare Christensen på Syddansk Universitet og Copenhagen Aging and Midlife Biobank (CAMB) på Københavns Universitet, etableret af Kirsten Avlund, er kilder til solid og banebrydende forskning om aldringsprocesserne.

Befolkningsundersøgelserne har ført til udvikling af konkrete kliniske redskaber, fx gennem Kirsten Avlunds arbejde omkring mobilitet og fatigue, men også til forskning med fokus på hvorfor vi ældes forskelligt. Det er omdrejningspunktet for Dansk Center for Aldringsforskning, som blev etableret i 2007 på Syddansk Universitet, hvor man har undersøgt aldring i et molekylært, genetisk og socialt perspektiv i samarbejde mellem flere universiteter.

Disse forskningsprojekter har bl.a. vist, at der er flere, som lever længere, og at flere af disse ældste ældre i dag har et højere funktionsniveau, især intellektuelt, end tidligere tiders ældre. Forskningen peger samtidig på, at der er grundlag for at forvente, at den positive udvikling fortsætter.

Befolkningsundersøgelserne hjælper os til at forstå, at forudsætningen for en god alderdom etableres allerede i barndommen. Men alderdommen bæres også i vores forestillinger omkring det at blive ældre. De seneste år har Dansk Center for Aldringsforskning derfor sat sig for, sammen med bl.a. litteraturforskere, at undersøge, hvordan aldring skildres i litteraturen og i kunsten og dermed optræder i samfundet.

Forskning i rehabilitering

Et andet felt er rehabiliteringsforskningen. Tilbage i 2002 pegede Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd på rehabilitering som et område, der burde opprioriteres. Med Hvidbog om Rehabiliteringsbegrebet fra 2004 fra Rehabiliteringsforum Danmark blev der sat fokus på den enkeltes egne ønsker og indsats og samtidig etableret et dansk udgangspunkt for rehabiliteringsforskningen.

Dengang var der kun få i Danmark, der havde forskningsmæssig kompetence inden for rehabilitering. Derfor blev VELUX FONDENS satsning i 2004 udmøntet gennem fire ph.d.-forløb, en ph.d.-sommerskole og et professorat til Bengt Sjølund på Syddansk Universitet som koordinator af indsatsen.

Indsatsen blev i 2015-2020 fulgt op med en pulje til post doc-projekter om rehabilitering for at bidrage til, at dygtige ph.d.-kandidater blev inden for forskningsfeltet. Der er bevilget til 15 forskningsprojekter, som emnemæssigt og metodemæssigt dækker meget bredt, men alle med fokus på ældres rehabilitering.

Rehabiliteringsforskningen har nu fodfæste på veletablerede centre som forsknings- og konsulenthuset DEFACTUM og Videnscenter for Rehabilitering og Palliation (REHPA) og på afdelinger og institutter rundt om i landet. Og her i 2021 afholdes Verdenskongressen i Rehabilitering i Danmark.

Siden 2004 er en stor del af rehabiliteringsindsatsen flyttet fra hospitalerne til kommunerne, og der er kommet et stigende fokus på brugerinvolvering, fælles beslutningstagen og behovsvur-

dering. Med bevilling fra VELUX FONDEN udvikler DEFACTUM og REHPA nu en ny hvidbog, der skal favne bredden i den nuværende rehabiliteringsindsats og pege på fremtidige udviklingsmuligheder. Der er et stort engagement fra alle dele af rehabiliteringsfeltet til at indgå i dette arbejde, hvilket vi i fonden er meget glade for.

Ældre som samfundsressource

Ældre mennesker ser ikke ud til at være den byrde, mange frygtede i starten af dette århundrede. De lever længere, men de er mere sunde, og mange har gennem mange års opsparring også en sund økonomi. Derfor tales der efterhånden om, at ældrebryrden kan aflyses.

Fra VELUX FONDENS bevillingsområde "Aktive Ældre" ser vi, at et stigende antal ressourcestærke ældre skaber egne aktivitetshuse, og at ældre er centrale ildsjæle i udviklingen og overlevelsen af de mindre lokalsamfund, fx i form af frivillig drift af forsamlingshuse og foreninger, der understøtter lokalområdets sammenhængskraft.

VELUX FONDEN har derfor de seneste år støttet indsats, der styrker ældres aktive deltagelse i lokalsamfundet gennem initiativer, der bringer ældres ressourcer i spil og vedligeholder ældres handlekraft til gavn for lokalsamfundet. Der er fx givet bevilling til Fødevarerbanken, hvor deres ældre frivillige chauffører virker som mentorer for unge på vej ind i voksenlivet.

På den måde sluttet ringen tilbage til fonden og selskabets fælles ønske om at gøre det ældre liv til et aktivt liv, der bidrager til samfundet med erfaring, engagement og glæde.

VELUX FONDEN har siden etableringen i 1981 haft fokus på både det aktive ældreliv og gerontologisk og geriatrisk forskning. Det forskningsmæssige fokus har især været på epidemiologi, rehabilitering og forskning i demens og i problemstillinger relateret til den ældre medicinske patient. I denne artikel reflekteres over udviklingen i den epidemiologiske forskning og i rehabiliteringsforskningen, samt mere bredt på opfattelsen af ældre og alderdommen.

Ane Henriksen,
direktør, VELUX FONDEN,
ahd@veluxfoundations.dk

Lise Bonnevie,
programchef Aldringsforskning,
VELUX FONDEN,
lbo@veluxfoundations.dk

Fra 'altangymnastik' iværksat som en del af projektet Aktive Ældre i aktive fællesskaber hos Dansk Almennyttig Boligselskab, bevilget af VELUX FONDEN. Fotograf: Pernille Greve.